

KONFÜÇYÜS VE ÖĞRETİSİ

Dr. Selahattin FETTAHOĞLU*

ÖZET

Konfüçyüs Çin geleneklerini derleyip toparlayarak yeni kuşaklara aktarmak isteyen bir düşünürdür. Amacı Çin geleneğindeki yaşayan ahlâk ve geleneklerin devamını sağlayarak atalar kültürüne dayalı Çin Medeniyetini ortaya koymaktır. Pratik düşüncesi ahlâk, din ve muhafazakârlık açılarından insana seslenmektedir.

Konfüçyüs sadece Çin'e ait değil, bütün dünyaya aittir. O'nun siyasi düşüncesi insanlığın üstün idealinin temelidir. Konfüçyüs, önce prens unvanı ile yüceltilmiş, ondan sonra "Mükemmel Hakim" ve "Taçsız Kral" namıyla kutsanmış ve Çin'de kendi adına tapınaklar inşa edilmiştir. Öğretisi, hükümetin temeli, şahsiyeti ise milletin en yüksek idealinin temsilcisidir. Öğretilerinin, bilinen Çin mizacına çok uygun olduğu bir gerçektir. Sadece insanla ilgilenen Konfüçyüs bundan dolayı Çin'in Sokrates'i sayılmıştır.

1. Hayatı:

Çin'in büyük bilginlerinden biri olan Konfüçyüs,¹ M.Ö. 21 Ağustos 551 tarihinde, Kuzey Çin'in şimdiki Shandong eyaletinin Lu şehrinde, Kong ailesinden Shu-Liang He'nin ikinci oğlu olarak dünyaya gelmiştir.² Asıl adı Qui, lakabı ise Zhongni'dir. Kong soyadıdır.³ Çin'de meşhur olan ismi Kong-Fuzi veya Kung-Fu-Tzu'dur. Fuzi, üstad, bilge, öğretmen, filozof an-

* Amasya Müftülüğü.

¹ Confucius – Konfuzius, Kong Fuzi kelimesinin Üstad Kong anlamında latinceleştirilmiş şeklidir.

² Bu tarih, yaklaşık olarak Hindistan'da Budda, Yunanistan'da Pysagor, Mezopotamya'da Nebukadnezar'ın yaşadıkları, Yahudilerin Babil'e sürgün edildiği zamandır. Sokrates ile Empedokles, Konfüçyüs'un ölümünden az sonra doğmuştur.

³ Gu, Xuewu; Konfuzius zur Einführung; s.24.

lamına gelir. Konfüçyüs'ün isminin anlamı da Bilge-Filozof Kong demektir.⁴

Çin tarihçileri onun hayatındaki olaylarla ilgili en küçük ve en önemsiz rivayetleri bile kaydettiklerinden hayat hikayesi hakkındaki bilgiler geniş ve karışıktır.⁵ Ailesi ve soyu hakkındaki bilgiler sonraki kaynaklara dayandığından kesinlik taşımamaktadır.

Soyu, çocukluğu ve gençliği ile ilgili ilk açık bilgileri Szema Chi'en'in (M.Ö. 145-86) Shiki adlı tarihi hatıralarından öğrenmekteyiz.⁶ Kaynaklarda soyu ve gençliği ile ilgili çeşitli rivayetler ve anlatımlar bulunmaktadır. Bir rivayete göre fakir, fakat saygın bir aristokrat aileden gelmektedir.⁷ Kendisine isnat olunan Lun Yu adlı eserinde bizzat kendisi, çocukluğunun büyük sıkıntıları içinde geçtiğini belirtmektedir.⁸

Konfüçyüs hakkında Çin'de yeni yapılan araştırmalar, onun annesinden ve dedesinden (annesinin babasından) ders aldığını ortaya koymaktadır. Annesi Yan Zheng, bilge bir aile olan Yan Xiang ailesine mensuptur. Altı yaşına gelince annesi Yan Zheng'den yazı yazmayı öğrenmiş, dokuz yaşında okula başlamış, on üç yaşına geldiğinde annesinin ona öğreteceği bir şey kalmayınca onu dedesinin (annesinin babası) yanına göndermiştir. Konfüçyüs on sekiz yaşında iken dedesi ölmüştür. M.Ö. 539 yılından itibaren ölüncüye kadar bir bilge olan dedesinden altı yıl süreli özel eğitim almıştır. Bu süre içinde ondan, altı marifet (sanat-hüner) diye adlandırılan, töre (tarihi gelenek ve görenekler), müzik, ok ve yay kullanma, araba sürme, yazı yazma ve hesap yapmayı öğrenmiştir. Dedesinin ölüm döşeginde kızına: "Bu çocuğunun bilgisinin genişliği benim bilgimi aştı. Ondan büyük bir adam olacak." dediği rivayet edilmiştir.⁹

Bununla birlikte O'nun, düzenli bir öğretimin dışında, karşılaştığı herkesten ve okuduğu her şeyden bir şeyler öğrenmiş olması muhtemeldir.¹⁰ Öğrenmeye merakı dolayısıyla iyi bir öğrenim görmüş, elde ettiği bilgilere herkes hayran kalmıştır. Aldığı eğitim ile ilgili bizzat kendisi şöyle demektedir: "On beş yaşında kendimi öğrenmeye verdim, otuz yaşında irademe sahip olabildim, kırk yaşında şüphelerden uzaklaştım, elli yaşında göğün emrini öğrendim, altmış yaşında sezgi yoluyla her şeyi kavradım, yetmiş yaşında

⁴ Bkz. Muhammed ebu Zehra, Mukarenet'el-Edyan, Kahire, Trsz. s.67.

⁵ Günaltay, Mehmet Şemsettin; Tarih-i Edyan, s.266.

⁶ Yutang, Lin; The Wisdom of Confucius; s. 54.; Noss, John B.; Man's Religions; s.271; Gu Xuewu , Konfüzius, s. 27.

⁷ Noss, John B.; Man's Religions; s,271.

⁸ Lun Yu; IX- 6.

⁹ Gu Xuewu , Konfüzius, s. 27.

¹⁰ Noss, John B.; Man's Religions; s. 271-272.

doğru olan şeylere zarar vermeden kalbimin isteklerini yerine getirebilirim.”¹¹

Konfüçyüs, M.Ö. 532-502 yılları arasında devlet kademelerinde çeşitli görevlerde bulunmuştur. Bir süre devlet parkları ve tahıl ambarlarında bekçilik yaparak geçimini sağlamıştır. Lu Derebeyliğinde büyük mevkiler aldığı, siyasal hayatta büyük roller oynadığı ve Adalet Bakanlığına kadar yükseldiği rivayet edilmektedir. Devlet memuriyetinden ayrıldıktan sonra kendisine sadık öğrencileri ile ülkenin her tarafını dolaşarak dersler vermiştir.¹²

Çin’de yaptığı bu seyahatler on üç yıl sürmüş ve bu seyahatler kendisine çok taraftar sağlamıştır. Daha sonra öğrenci yetiştirmeye başlamış ve başarılı bir öğretmen olarak tanınmıştır. Çin tarihi kaynaklarında da ülkesinin ilk serbest öğretmeni olarak anılmaktadır.¹³

Özel bir okul kurmuş, M.Ö. 522 den itibaren yirmi dokuz yıl öğretmenliğini yaptığı bu okulda özel dersler vermiştir. Öğretmenliği süresince 3000 öğrenci yetiştirdiği rivayet edilmektedir. Kendisinden altı sanat diye adlandırılan Töre, Müzik, Okçuluk, Araba Kullanmak, Yazı Yazmak ve Hesap Yapmak ilimlerini tam olarak tedarik etmiş olan 72 öğrencisinden¹⁴ sadece 22 sinin Lun Yu’da –Konuşmalar- adı geçmektedir.¹⁵

Konfüçyüs, M.Ö. 479 yılında Chiu-Fu’da ölmüştür. Öğrencileri mezarının yanına bir kulübe inşa ederek mezarı başında üç yıla yakın bir süre matem tutmuşlar, daha sonra onun hayatta uygulayamadığı prensiplerini onun izinden giderek gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Ölümünden sonra şöhreti her yere yayılmış ve adına tapınaklar yapılmıştır. Mezarı halen ziyarete açıktır.¹⁶

2. Kutsal Metinleri:

Çin’in klasik edebiyatı, kısmen Konfüçyüs tarafından bir araya getirilen kadim parçalardan, kısmen de bizzat Konfüçyüs’un kendisi ve öğrencileri tarafından yazılan eserlerden meydana gelmiştir. Zihninde tasarladığı dini ıslahatın esaslarını bu kitaplardan çıkarmıştır. Çin’de doğmuş olan dinler ile felsefelerin esaslarını teşkil eden bu eserler, aynı zamanda Çin Edebiyatı’nın da en eski ve en klasik örneklerini ihtiva ederler.¹⁷

¹¹ Lun Yu; II-4.

¹² Sarıkçioğlu, Prof. Dr. Ekrem; Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi, s. 229.

¹³ Smith, Huston; The religions of Man; s.142.

¹⁴ Gu, Xuewu; Konfüçyüs zur Einführung; s. 32-33.

¹⁵ Bakınız, Konfüçyüs; Lun Yu.

¹⁶ Sarıkçioğlu, Prof. Dr. Ekrem; Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi, s. 229-230.

¹⁷ Günaltay, M. Şemsettin; Tarih-i Eryan; s.247.

Konfüçyüs'un Kutsal Kitaplarını oluşturan iki koleksiyon vardır. Kien Loung'un emriyle M.S. 1773 yılında Dini Kitaplar için kabul edilen bibliyografik sisteme göre¹⁸ bunlar "Wou King" (Beş Klasik) ve "Se Chou" (Dört Kitap)'tır. Bunlar üzerine de Çin bilginlerince çalışmalar yapılmış ve tefsirler yazılmıştır ki, bunların en meşhuru Tehou-Hi'nin eseridir.

2.1. Wou King" (Beş Klasik):

Wou King –İstihaleler-‘in yazarı Konfüçyüs değildir. O, birkaç öğrencisi ile beraber Kutsal Kitapların -King'ler- toplanması ve araştırılmasına koyulmuş, var olan vesikaları toplayarak Kingler'i bir araya getirip düzenlemekten başka bir şey yapmamıştır. Kingler'den sadece Kun Kiyu'yu yazmış olabileceği rivayet edilmektedir.¹⁹ Kingler, bugün de eski Çin Hikmetinin en kıymetli eserleri sayılmaktadır.²⁰

2.1.1. Yi King (Değişiklikler –istihaleler- Kitabı):

Çin'in en eski ve en mukaddes kitaplarının ilki ve Çin klasiklerinin özüdür. Pratik yönüyle bir kehanetler ansiklopedisi olan bu kitap, bir tür mitoloji geometrisidir. Dini ve idari ahlak prensipleri ile mistik ve metafizik olayları ihtiva eder. M.Ö. 3000 yıllarında hüküm sürmüş beş hükümdardan birincisi olan Fou-Hi'ye isnat olunur.²¹

Büyük aşırılık iki temel biçimi üretmiştir. Bu öğeler erkek ilke YANG ile dişi ilke YİN'dir. Yang semavi, Yin ise dünyevidir. Her zaman ve her yerde Yang ile Yin birlikte bulunur. Yang kesintisiz çizgi (—), Yin ise kesikli çizgi (— —) ile sembolleştirilir. Yang ile Yin arasında dört ilişki kurulabilir. İki temel biçimden oluşan bu ilişki "dört temsili simge" (====; ==; — —; — — —); olarak bilinir. Birbirinden tümüyle değişik olabilecek pek çok yoruma açık Yi King'in temeli, tek ya da çift çizgiden oluşan bu iki ayrı simgenin üçerli dizilmesi ile elde edilen sekiz üçlü birime dayanır. Sekiz üçlü olaylardaki iyilik ve kötülüğü belirlemeye yarar ve bu belirlemeden büyük yaşam işinin sorgulanması çıkmıştır. Daha sonra her şeklin üçer çizgisi altışar çizgiye tamamlanmak suretiyle yapılan ikinci bir terkip ile sekiz altılı birime dayalı altmış dört şekil meydana getirilmiştir. Bu şekillerin bir-

¹⁸ Günaltay, M. Şemsettin; Tarih-i Edyan; s.247.

¹⁹ Eliade, Mircea; Culianu, Ioan P.; Handbuch der Religionen, s. 307.

²⁰ Günaltay, M. Şemsettin; Tarih-i Edyan; s.247.

²¹ Lanczkowski, Günter; Heilige Schriften; s.141.; Günaltay, M. Şemsettin; Tarih-i Edyan; s.248. Ayrıca Bkz: El-Hini, M. Cabir Abdu'l-All; Fi'l-Akaidi ve'l-Edyan; s.176-177.

biriyle ilişkilendirilmesi ile yeni yorumlar elde edilir ki, Yi King metninin esası bu altmış dört şekildir.²²

Konfüçyüs, Yi King’le ilgili “Eğer bana hayatıma birçok seneler ilave ettirmek izni verilseydi, eksiklikten kurtulabilmek için Yi King’i okumak üzere ömrümün elli sene daha artmasını isterdim” ifadesini kullanmaktadır.

2.1.2. Şu King (Vesikalar Kitabı):

Konfüçyüs’un ilk redakte ettiği eserdir.²³ İsminden de anlaşılacağı üzere, dini ve felsefi bir kitaptan ziyade bir tarih kitabıdır. Çin’in tarihi ile ilgili 2400 yıllık dokümanları, tarihi bilgileri ve geçmişe ait önemli vesikaları ihtiva eder. Kitabın bir bölümü devlet idaresi ile ilgili tamim ve prensipleri ihtiva etmektedir. Bu kitap, Çin hükümdarlarından Yao ve Shun devrinden başlayarak Chou Hanedanı devrine kadar takriben 17 asırlık bir zaman dilimi içinde vuku bulan olayları nakleder. Muhtevası halka hikmet öğretme amacına yöneliktir. Tarihi bir kaynak olmak itibariyle şüpheli olmakla birlikte, Çinlilerin hükümet ve din ile ilgili fikirlerini anlatması açısından önemli bir kitaptır.²⁴

2.1.3. Şi King (Şiirler -İlahiler- Kitabı):

Çin’lilerin ibadet ve din işleri ile ilgili söyledikleri 305 muhtelif manzum ilahi ve şiiri ihtiva eder. Konfüçyüs’un bu ilahileri, üç yüz bin kadar ilahinin arasından seçtiği rivayet edilmektedir. Dört kısma ayrılır. Birinci kısımda örf ve adet ile ahlaka ait konular işlenir. İkinci kısımda imparator saraylarında verilen ziyafet ve şenlik alemlerinden bahsedilir. Üçüncü kısımda çok çeşitli konulardan bahsedilir. En önemlileri büyük kurban ile ilgili olanıdır. İlahiler, manzum olmamakla birlikte kıtalara ayrılmış ve kafiyelidirler.

Şiirlerin bazıları basit hikayelerdir. Bazıları da mecaz ve istiarelerle²⁵ doludur. Bu şiirlerin bazıları Cumhuriyetin ilan edildiği 1912 yılına kadar Pekinng’deki Gök Mabedi’nde yapılan kurban takdimlerinde okunmuştur.²⁶

²² Campbell, Joseph; Doğu Mitolojisi; s.424.; Lanczkowski, Günter; Heilige Schriften; s.141.; Störing, H. J.; İlkçağ Felsefesi; s.130; Günaltay, M. Şemsettin; Tarih-i Edyan; s.248-249.

²³ Lanczkowski, Günter; Heilige Schriften; s.140.

²⁴ El-Hini, Muhammed cabir Abdullah. Dırasetu’l-İslamiyye; s. 175.; “ Günaltay, M. Şemsettin; Tarih-i Edyan; s. 252

²⁵

²⁶ Günaltay, M. Şemsettin; Tarih-i Edyan; s.253.; El-Hini, Muhammed Cabir Abdu’l-Al; Fi’l-Akaidi ve’l-Edyan Ed-diyatanu’l-Kubra’l-asriyye; s. 179.

2.1.4. Li King (Törenler Kitabı):

Ayin ve merasimlerle ilgili hatıraları ihtiva eder. Konfüçyüs'un ölümünden sonra oluşmuş olmakla birlikte pek çok bölümü Konfüçyüs'a dayanmaktadır. İmparator Vang-Ti'nin emriyle toplatılmış olan İmparator fermanlarından müteşekkildir. Atalara saygı, sarayda davranış gibi adabı muşerete ait eserlerin özüdür.²⁷

2.1.5. Kun Kivu (İlkbahar ve Sonbahar Vakayinameleri):

İlkbahar ve sonbahar ile ilgili olarak günü gününe yazılmış notları ihtiva eder. Bu eserin Konfüçyüs tarafından yazılmış olması muhtemeldir. Kendisi bu eserinde Lu eyaletinin M.Ö. 722 yılından 480 yılına kadarki tarihinden de ilgi uyandıracak bir şekilde bahsetmektedir.²⁸ Bu kitapta hadiseler yalnız kaydedilmiş, tafsilata girilmemiştir.²⁹

2.2. "Se Chou" (Dört Kitap):

XI. Yüzyılda Sung Hanedanı sırasında bir araya getirilen bu koleksiyon, yönetici sınıfın eğitiminin temelini oluşturmaktadır. Çin'in ahlaki, medeni ve siyasi kanunları demek olan bu kitaplar³⁰ Konfüçyüs ile muasırları arasındaki konuşmalardan bahsetmektedir.³¹ Yöneticiler, memur alınması için yapılan imtihanlarda bu kitaplardan faydalanmışlardır.

2.2.1. Lun Yu (Vecizeler-Özdeyişler):

Konfüçyüs'ün en çok rağbet edilen kitabıdır. Konfüçyüs'ün vecizeleri (Lun Yu) adı ile bilinmektedir. M.S. II.asırdan kalma bir nüshası elimizde bulunmaktadır.³² Bu eserin şüpheye yer vermeyecek derecede ona ait olduğu iddia edilse de, çağdaş uzmanlar, bazı belgelere dayanarak Konfüçyüs'un bu eserin yalnızca yarısına yakın bir bölümünün yazarı olduğunu³³ ileri sürmektedirler. Üzerinde bir takım düzeltmeler yapılan ve talebelerinden 3. neslin tespit ettiği 20 bölümden oluşan bu kitapta, ondan ve sözlerinden hatıralar bulunmaktadır.³⁴ Konfüçyüs'ün fikirleri ile ilgili en önemli eseridir.³⁵

²⁷ Günaltay, M. Şemsettin; Tarih-i Edyan; s. 253.

²⁸ Doğrul, Ömer Rıza; Yeryüzündeki Dinler Tarihi, s.165.

²⁹ Günaltay, M. Şemsettin; Tarih-i Edyan; s. 254. Ayrıca Bkz. Störing, H. J.; İlkçağ felsefesi; s. 132.

³⁰ Şemsettin, M.; Tarih-i Edyan, s. 270.

³¹ Doğrul, Ömer Rıza; Yeryüzündeki Dinler Tarihi, s.165.

³² Eliade, Mircea; Culianu, Ioan P., Handbuch der Religionen, s.307.

³³

³⁴- Sarıkçıoğlu, Prof. Dr. Ekrem; Başlangıcından Günümüze Dinler Tarihi, s. 230.

³⁵ Noss, John B.; Man's Religions; s. 273; Günaltay, M. Şemsettin; Tarih-i Edyan; s.255.

2.2.2. Mong-tse (Mensiyus'un Sözleri):

Bu kitap yedi baptan oluşur. Mensiyus, Konfüçyüs'nin en büyük müfessiridir. Lun Yu'ya nisbetle muntazam bir suretle tertip edilmiştir. Konular karşılıklı muhavere şeklinde münakaşa edilir.³⁶

2.2.3. Tchöng Yong (Orta Yol Doktrini):

İtidal ve iyiliği tavsiye eder. Konfüçyüs'ün felsefi düşüncesinin mükemmel bir izahıdır.³⁷

2.2.4. Ta-Hio (Büyük Bilgi):

Faziletten bahseder. Bu kitabında Konfüçyüs, barışı sağlama yolunun bizzat insanın kendi benliğinde tecelli etmesi gerektiğine dikkat çekerek ancak kendisi ile barışık olan insanın ev halkını, çevresini ve nihayet milletini yönlendirebileceğini belirtmiştir. Konfüçyüs'ün ahlâkî prensiplerini bu eserde görmek mümkündür.³⁸

Mehmet Şemsettin Günaltay, Tarih-i Edyan adlı eserinde onun eserleri ile ilgili şöyle demektedir: "Konfüçyüs'un geniş Çin ülkesinde sahip olduğu nüfuz cidden hayret vericidir. Çin'de pek çok ihtilaller meydana gelmiş, memleket kuzeyli kavimler tarafından defalarca zapt ve istila edilmiş olduğu halde, Kingler hiçbir şekilde değer kaybetmemiş, Konfüçyüs'un manevi nüfuzu sarsılmamıştır. Eski ve modern felsefe tarihi bunun bir mislini daha gösterememiştir."³⁹

3. Öğretisi:

Konfüçyüs bir din kurucusu, ya da bir reformcu olarak ortaya çıkmamış, ortaya yeni bir şey koymak istememiş, ülküsünü geçmişte aramıştır. O, Çin geleneğinde bulunan yönetimle ilgili bilgileri toplamak, sosyal hayat ve törenlerle ilgili hususları bir araya getirmek, yaşayan ahlak ve geleneklerin devamını sağlamak; böylece atalar kültürüne dayalı Çin medeniyetini ortaya koymayı kendine amaç edinmiştir. Bozulmuş ve yıkılmak üzere bulunduğu Kadim Çin dininin, Çin hayatında en hakim kuvvet olmaya devam etmesini isteyerek onu canlandırmaya çalışmıştır. Misyonunu, "Ben eskiye inanan biriyim; bir kurucu değil bir aktarıcıyım."⁴⁰ sözleri ile tarif etmiştir.

³⁶ Günaltay, M. Şemsettin; Tarih-i Edyan; s. 256.; Noss, John B.; Man's Religions; s. 274.

³⁷ Noss, John B.; Man's Religions; s. 274.

³⁸ Noss, John B.; Man's Religions; s. 274.

³⁹ Günaltay, M. Şemsettin; Tarih-i Edyan; s. 277.

⁴⁰ Lun Yu; VII-1.

Bütün eski Çin metinlerini gözden geçirmiş, daha önceki Çin filozof ve düşünürlerinin yazılarını derleyerek yorumlamıştır. Ona büyük bağlılık gösteren ve ondan edebiyat, tarih, felsefe-ahlak öğrenen öğrencileri, ölümünden sonra onun sözlerini ve görüşlerini toplamışlardır.

Konfüçyüs'ün düşünce merkezini, insanlığın politik hayatını en iyi şekilde düzene koyma ideali yatmaktadır. Öğretisi, değişik zamanlarda farklı nitelikte felsefi ve dini bir kimlik kazanıp ahlaki-siyasi bir öğreti olarak öne çıkmıştır. Onun pratik düşüncesi ahlak, din ve muhafazakarlık açılarından insan aklına seslenmektedir.

Kozmolojik bir cemiyet yapısı bulunan Çin'de insan, bu kozmolojinin ve birliğin bir parçasını teşkil etmektedir. Bunun için Çin Düşüncesi, ahlak ve insan davranışları temeline oturmaktadır.⁴¹ Konfüçyüs öğretisinin ilgi alanı da bu sebeplerle sadece insan ve insan-toplum ilişkilerini kapsamaktadır. Bu sistemin temelinde, insanın yaratılıştan iyi olduğuna itimat yatmaktadır.

O, çok eski Çin geleneklerini derleyip toparlayarak yeni kuşaklara aktarmak isteyen bir düşünür olmanın ötesine gitmemiş, bir din kurma amacı da gütmemiştir. Çağdaşı Sokrates gibi insanlara iyi ve mutlu bir hayatın yollarını öğretmeyi hedeflemiştir.⁴² Onun amacı doğrudan doğruya toplumun düzeni, ahlakı ve mutlu yaşaması olmuştur.

3.1. İnanç:

Konfüçyüs kendini bir din kurucusu olarak görmemektedir. Öğretisini ahlaki ve felsefi değerler üzerine kurmuş olsa da bu değerlerin temelinde din hissedilmiştir. Öğretisinde zamanları aşan bir gücün etkisi hissedilmektedir. O'na göre "inançsız bir halk ayakta duramaz".⁴³

Onun öğretisinde; ister felsefe, ister ahlak, ister din diyelim din tarafından yapılması beklenen her şey yapılmıştır. Geleneksel Çin Dininin sistemleştirilmiş ve artırılmış şekli de denilebilecek⁴⁴ öğretisi, kendinden sonra zamanla bir dine dönüşmüştür. O'nun adı filozoflar, devlet adamları, büyük öğretmenler ve ahlakçılar arasında değil, peygamberler arasında zikredilmektedir. Dinler Tarihi araştırmacıları da O'nun öğretisini bir din olarak kabul etmektedirler.⁴⁵

⁴¹ Tworuschka, Monika und Udo; Religionen der Welt; s.349.

⁴²- Hançerlioğlu, Orhan; Dünya İnançlar Sözlüğü Dinler-Mezhepler-Tarikatlar-Efsaneler; s.265-266.

⁴³ Lun Yu; XII-7.

⁴⁴ - Hançerlioğlu, Orhan; Dünya İnançlar Sözlüğü Dinler-Mezhepler-Tarikatlar-Efsaneler; s.266.

⁴⁵ Aydın, Prof. Dr. Mehmet; Dinler tarihine Giriş; s.58.

Çin Dinleri'nin en eskisi ve en büyüğü Konfüçyüs dini,⁴⁶ Vur-Ti (M.Ö. 140-87) zamanından 1912 yılına kadar devletin resmî dini kabul edilmiştir. O, bir bakıma geleneksel Çin Din.'nin kaideleşmiş şeklidir.⁴⁷

3.1.1. Tanrı İnancı:

Konfüçyüs'ün zamanında inanılan kutsal varlıklar ve ruhların sayısı sayılamayacak kadar çoktu. Evi koruyan ilahlar, toprağın, yolların, dağların, nehirlerin vb. ilahları; hepsinin üstünde “dedelerin ruhları” vardı. Eski Çinliler, kainatta her şeyin ruhu olduğunu, insanların dışında bitki ağaç ve bütün hayvanların ruhlarının dünyayı doldurduğunu kabul ederlerdi.⁴⁸ Gök-Tanrı, ataların ruhları ve görünen her şeyi kuşatan ruhlar tazim edilen üç şeydi. Ancak bunların en büyüğü “Şana-ti” olarak ifade edilen “Gök Tanrı” idi.⁴⁹

Konfüçyüs, “Şana-ti”, yani en üstün tanrı yerine daima “Tien”i kullanmıştır. Ona göre “Tien”, bütün kutsal varlıkların hatta göğün bile efendisidir. O, uludur, yücedir, her şeye gücü yeter; her şeyi görür.⁵⁰ Tabiatın idarecisi, her şeyin üstündeki varlık, insanlar ve bütün varlıkların kaderini tayin eden kudrettir. Ona göre Eğer hakikat ortaya çıkacaksa bu, Göğün (Tien'in) arzusu olarak çıkar. “Tien” yine ona göre, gökte oturan, kötü hükümdarları cezalandıran, yeni hanedanlar kuran, erdemlileri mükafatlandıran, ataların kolektif adı değil, kişisel olmayan ahlaki bir kuvvet, en yüce varlık, doğanın düzeni ve kendisiydi. Kısaca O, her şeyin üstünde bir varlık ve yaratıcı kudret idi.⁵¹ Kurbanla ilgili tavsiyeler yapılırken Tien'i kızdıranın dua edecek başka yeri kalmayacağı vurgulanmaktadır.⁵²

Konfüçyüs, bütün insanların takip etmesi gereken göğün yol ve nizamı olan "Tao" kavramını da kullanmıştır. Ancak Tao, bir tanrı olmaktan öte, insanın yürüyeceği doğru yol ve ahlak prensibi olarak belirlenmiştir.⁵³

O, hareketlerinin tanrı tarafından kontrol edildiğini hissederek hareketlerini ona göre ayarlamış, “Benim yüreğimde olan değerler Göklerdendir”⁵⁴

⁴⁶ Bu terimi daha çok Batılılar kullanmaktadır. Dinin asıl adı Kung Chiao'dur. Türkçe'de bu terim karşılığında bazı Dinler Tarihçileri "Konfüçyanizm" terimini kullanmaktadır

⁴⁷ H.Gazi Yurdaydın. M.Dağ, a.g.e., S.152.

⁴⁸ Bkz. Günay Tümer- Abdurrahman Küçük, Dinler Tarihi, Ankara, 1988, 53 ; Ebu Zehra, 71

⁴⁹ Bkz, Ebu Zehra, 71

⁵⁰ Lun Yu; XX-1.

⁵¹ Bkz. Konuşmalar, X

⁵² “Göksel olana karşı suç işleyen kimsenin, ibadet edebileceği bir yeri yoktur” (Lun Yu; III-13.).

⁵³ Aydın, Prof. Dr. Mehmet; Dinler Tarihine Giriş; s. 58.

⁵⁴ Lun Yuu; VII-22.

sözü ile her şeyi Tanrı'ya havale etmiş ve böylece ahlaki davranışları dine, dini de Tanrı'ya dayandırmıştır.

3.1.2. Ahiret İnancı:

Eski Çin'de cennet-cehennem, mükafat ve ceza anlayışları bulunmaktaydı. Konfüçyüs bu anlayışları olduğu gibi alarak bir ilavede bulunmuştur. Öldükten sonraki ahiret hayatını pek fazla düşünmemiş, bilakis kendisi için temel problem olarak dünya hayatını tanzim etmeyi görmüştür. Ona ölümden sonra ruhların durumunu soran öğrencisine: “Biz diriler için görevimizi yapamıyoruz, ölümlere nasıl yapalım. Hayatı bilemiyoruz ki ölümü nasıl bilelim.”⁵⁵ Diye cevap vermiştir.

Konfüçyüs, metafizikle çok az ilgilenmiştir. Ruhlar ve ölümler hakkında kendisine sorulan sorulara daima kapalı cevaplar vermiştir. Ona göre Metafizik ve ilahiyatla uğraşmak faydasız bir çalışmadır. İnsan her şeyi fizik ve insanlık çerçevesinde aramalıdır ki insanlığa hizmet edilmiş olsun. O, bu bağlamda : “Dünya nasıl yaratılmış, bunda bizim için önemli bir şey yoktur. Bizce en önemli olan şey, yaratılmış olan dünyayı nasıl tertip ve tanzim edebileceğimizin belirlenmesidir.” demektedir.⁵⁶

Metafizikle bu kadar ilgisiz olmasına rağmen, hiçbir zaman öbür dünyanın varlığını inkâr etmemiş, topluma daima hata işlemekten uzak kalmalarını hatırlatmış, işlenen bir suçun cezasının mutlaka bu dünyada görüleceğine onları inandırmaya çalışmıştır. O, her fırsatta çevresindekilere birbirlerinden özür dilemeleri gerektiğini telkin etmiş, insanın her zaman hatadan salim olamayacağına dikkat çekmiştir.

O'na göre mevcut bir alem ve onun nizamı olduğunu bilmek yeterlidir. Bu alemi kim yaratmış, nasıl yaratmış, bunun o kadar önemi yoktur. Mademki insanlar hakkında bilgimiz yoktur, o halde ruhlar nasıl bilinebilir. Madem ki hayat hakkında bilgimiz yoktur, o halde ölüm nasıl izah edilebilir.⁵⁷ Ölmek ve dirilmek Tanrı'nın takdirindedir. “Hayat ve ölüm göksel yasalardır”.⁵⁸ “İyi bildiğimiz bir şey varsa o da hepimizin ölümlü olduğudur”.⁵⁹

3.2. İbadet:

Konfüçyüs her ne kadar bir ahlâk eğitimcisi olarak gözüke de diğer taraftan devrinin dini ayin ve törenlerine önem vermiş, her şeyi idare eden bir

⁵⁵ Lun Yu; XI-11. Ayrıca bakınız: Ebu Zehra, 73

⁵⁶ “Akıllı olan dalgalı bir denizin sakin kenarında oturup deniz dalgaları hakkında uzun uzun düşünüp karar vermekle vakit geçirir; gafiller ise kendilerini dalgalar arasına atarlar ve çoğu zaman yok olurlar.”

⁵⁷ “Siz hayatın ne olduğunu bilmiyorsunuz; ölümün nasıl olduğunu nasıl bileceksiniz?” (Lun Yu;)

⁵⁸ Lun Yu; XII-5.

⁵⁹ Lun Yu; XII-7.

ilâhî inayete büyük bir bağlılık göstermiştir. O, Göğün Rabbi anlamında “Tien” denilen bir Yüce Varlıkla irtibatlı bulunduğu bahsetmiş, dua etmiş, oruç tutmuş⁶⁰ ve dini merasimlere katılmaktan geri durmamıştır.⁶¹ Dini görevlerin saygı ile yerine getirilmesini tavsiye etmiş,⁶² İbadet ve tapınağın müziği ile ilişkiyi, erdemın şartı olarak saymıştır.⁶³ Merasimin, halk ve avamı bir birine bağlayan bir bağ olduğunu, bu bağ çözülürse halkın telaş içinde kalacağını ifade etmiştir.⁶⁴

Ona göre yüce hükümdar olan Tanrı, hürmet ve ibadet edilmesi gereken bir varlıktır. “Ben çok dua ettim” sözü ile duanın yararına işaret etmektedir. Onun anlayışında dua, devamlı olmamakla birlikte bir vazifedir. İbadet, şekil olarak dini anlamda oruç tutup temiz olduktan sonra ifa edilen kurban olarak bilinmektedir.⁶⁵ Konuşmalarda, ölümlere kurban ve adak sunulduğu tekrar edilmekte,⁶⁶ büyük kurban törenlerinden bahsedilmekte ve ölümlere dua edilmesi ve kurban kesilmesi tavsiye edilmektedir.⁶⁷ Geleneklere uygun bir şekilde yapılan ayinlerle ilgili bir soruya: “Törenlerde sadelik müsriflikten çok daha iyidir, yas ayinlerinde ise, yürekte duyulan derin üzüntü her zaman bazı görgü kurallarına yeğdir.”⁶⁸ cevabını vermiştir.

Devlet ve Halk Dini Olarak Konfüçyanizm'de ayrı bir rahipler sınıfı olmamakla birlikte mabette görev almış yetkili memurlar vardır ve ayinler genellikle devletin yetkili memurlarınca yönetilmiştir.⁶⁹ Bu ayinleri yönetenlere “jü” adı verilmektedir. Bunlar aynı zamanda kültürlü insanlardır.⁷⁰ Dünyanın üstün idarecisi “Tien” (Gök Tanrı) için yapılan törenleri de hemen ekseriyetle imparator yönetmiştir. Günümüzde de devam eden ve her yıl 22 Aralık gece yarısından sonra başlayan bu törenler; adaklar, içkiler, yiyecekler ve müzikli alaylar şeklinde icra edilmektedir. Bu törenler, Pekinng'in güneyinde dünyanın en büyük mihrabı olarak kabul edilen üç teraslı beyaz mihrabın çevresinde yapılmaktadır. Bunun dışında her yıl yapılan güneş ve ay ibadeti ile ilgili ayinler devlet görevlilerince yürütülmektedir.⁷¹

⁶⁰ Lun Yu; VII-12; X-1.;

⁶¹ - Sarıkçıoğlu, Prof. Dr. Ekrem; Başlangıcından Günümüze Dinler Tarihi, s. 179.

⁶² Lun Yu; III-26.

⁶³ “Erdemli olmayan insanın ibadetle bir ilişkisi olabilir mi? Erdemli olmayan insanın tapınağın müziği ile bir ilişkisi olabilir mi?”, (Lun Yu; III-3.)

⁶⁴ Schimmel, Prof. Dr. Annemarie; Dinler Tarihine Giriş, s.21

⁶⁵ Tümer, Günay – Küçük, Abdurrahman; Dinler Tarihi; s.63.

⁶⁶ Lun Yu; III-12.

⁶⁷ Lun Yu; III-4.; X-14-15.

⁶⁸ Lun Yu; III-4.

⁶⁹ Lun Yu;

⁷⁰ Aydın, Prof. Dr. Mehmet; Dinler Tarihine Giriş; s.57.

⁷¹ H.Gazi Yurdaydın. M.Dağ, a.g.e., S.152.

3.3. Ahlak:

Dinden daha çok bir ahlak ve hikmet yolu olan Konfüçyüs'ün ahlak öğretisi, belirli bir şart ve faydaya göre değil, Gök'e ait kanun ile eski bilgiler model kabul edilerek, köklü insanlık değerlerine bağlılık;⁷² kendine karşı dürüst, başkalarına karşı duyarlı olmak⁷³ ilkeleri ile oluşturulmuştur. Toplum, siyasi bir terbiye ile saadete kavuşturmanın yollarını ararken insanın bu dünyada mutlu ve düzenli bir hayat sürmesini gaye edinmiştir. Ahlaki telkinlerin meyve verebilmesi için bilgi, ahde vefa, iş idaresi ve üste karşı dürüst davranma temelleri üzerine oturması şarttır.

3.3.1. Erdem:

Konfüçyüs, ahlak öğretisinin temelini "İnsan Sevgisi"⁷⁴ olarak nitelediği insanlık erdemi üzerine kurmuştur. Dünyada yaşamla uyum sağlamanın en etkin yolu iyilikseverliktir. Erdem", nefsin istek ve arzularını kontrol etmek, iyi ile doğru olana bağlılık, töreye muhalif hiçbir şeye bakmamak, hiçbir şeyi duymamak, hiçbir şeyi söylememek ve hiçbir şey yapmamaktır.⁷⁵ Erdem kişiye verilen rolde mükemmellik elde edilmesi ile orantılıdır.

İnsan sevgisine fedakarlık, yardımseverlik ve müsamaha (hoş görü) yoluyla ulaşılabilir. Fedakarlık, kişinin kendini en samimi duygularla insanlığa adanması, ölümlerin ruhlarına saygılı olması ve onlara bağlı kalmasıdır. İnsan en zor şartlarda bile önce görevini yerine getirir, sonra ücretini düşünür. Yardımseverlik, insanlara bol miktarda bağışta bulunmak, onların yardımına koşmak, kendi hayatını kurarken başkalarını da desteklemek, kendini geliştirirken başkalarını da geliştirmektir. Kişinin kendi gelişmesi doğrultusunda başkalarını da kalkındırması, insan sevgisinin temel kurallarından biridir. İnsana hayat boyu rehberlik edecek düstur, hoş görü ve cana yakınlıktır. Konfüçyüs'ün öğretisinin özünü oluşturan bu prensip, "kendine yapılması istenilmeyen şeylerin başkalarına yapılmaması"⁷⁶ sözleri ile ifade edilmektedir.⁷⁷

Onurlu insan erdemden bir an olsun bile vaz geçmez. Erdemden ayrılırsa insanlığının gerektirdiği sorumlulukları yerine getiremez.⁷⁸ "Kararlı ve yüksek ahlak sahibi bir insan, erdemine zarar verecek bir yaşantı kurmaz; erdemini muhafaza etmek için gerektiğinde hayatını feda eder."⁷⁹

⁷² Lun Yu; I-2.

⁷³ Lun Yu; IV-15.

⁷⁴ Lun Yu; XII-22.

⁷⁵ Lun Yu; XII-1.

⁷⁶ Lun Yu; XII-2.

⁷⁷ Lun Yu; VI-20; VI-28; XV-28.

⁷⁸ Lun Yu; IV-5.

⁷⁹ Lun Yu; XV-8.

Konfüçyüs, dünyada beş şeyi her şeye uygulayabilmek yeteneğini “mükemmel erdem” olarak tanımlamaktadır. Bu erdemler; ağırbaşlılık, cömertlik, samimiyet, doğruluk ve nezakettir.

Ağır başlı isen saygısızlık görmezsin. Bir bilgin ağır başlı değilse saygınlığı yoktur.⁸⁰ Cömert isen her şeyi elde edersin. Samimi isen halk sana güvenir. Sadakat ve samimiyeti birinci planda tutmuştur. O’na göre hakkaniyet, dürüstlük ve samimiyet en köklü ve en değerli ilkeler sayılmıştır.⁸¹ Kibar bir insan hata yapmadan itinalı bir şekilde üzerine düşeni yapar, diğer insanlara birlikte yaşama kurallarının gerektirdiği gibi nazik ve dikkatli davranırsa, bütün insanlar onun kardeşi olur.”⁸² Nazik isen başkalarını hizmetinde kullanabilirsin.⁸³

3.3.2. Doğruluk ve Dürüstlük:

“Gerçekten iyi olan kişi, hiçbir zaman mutsuz olmaz. Olgun kişi bunalmaya düşmez. Yiğit olan korkmaz, Kişinin yaşantısı bütünüyle dürüstlük olmalı. Yoksa üzüntülerden, tehlikelerden hiç kurtulamaz. İnsanın en değerli şeyi dürüstlüktür.⁸⁴ Dürüstlük ise doğruluğa bağlıdır.⁸⁵

Konfüçyüs’ a göre haksız elde edilmiş ün ve zenginlikler, uçuşan bulutlar gibidir.⁸⁶ İnsan, dünya işlerine karşı arzusu ve ön yargılarıyla değil, dürüstlikle yaklaşmalı ve adaleti düşünmelidir.

Dürüst isen çok şeyi başarırısın. Kendisinden tavsiye isteyen bir idareciye, “Dürüstlükten ayrılma, yanlışlarını düzelt.” demiştir. Doğru yoldan kazanılmayan şeyler elden çabuk çıkar. Doğru olanı görmek ve bunu yapmamak cesaretsizlik demektir. İnsanlar doğruluk için dünyaya gelmiştir. Bir insan doğru yoldan ayrılmayı iyi bir hayat sürerse, ölümden kurtuluşu sadece bir şans eseridir. Büyük ve üstün insan yalnız doğruluğu, küçük insan ise yalnız faydayı düşünür.⁸⁷

3.3.3. Töre:

Konfüçyüs düşüncesi insana ve günlük hayata dönüktür. İnsan ancak kendi ve altından kalkabileceği sorunları ile uğraşmalıdır. Konfüçyüs, öğretilerinde daha ziyade ahlaki esaslar üzerinde durmuştur. Vermeye çalıştığı

⁸⁰ Lun Yu; I-8.

⁸¹ Lun Yu; I-8.; XII-10.

⁸² Lun Yu; XII-5.

⁸³ Ayrıca Bkz. Tümer, Günay – Küçük, Abdurrahman; Dinler Tarihi; s. 63-64.

⁸⁴ Lun Yu; XVII-22.

⁸⁵ Lun Yu; XII-13.

⁸⁶ “Yiyecek lokmam, içecek suyum ve kolumu büküp yaslanabileceğim bir yastığım varsa bunlarla mutlu olabilirim, oysa haksız elde edilmiş ün ve zenginlikler, bana göre uçuşan bulutlar gibidir.” (Lun Yu; VII-15)

⁸⁷ Lun Yu; IV-5.

mesaj toplumun ahlaki yönden geliştirilmesi ile ilgilidir.⁸⁸ O'nun özlemi, büyük bir toplumsal uyumdur. O'na göre bu uyum, sadece barış ve skunetten ibaret değil, aynı zamanda bir toplumsal -uzlaşma, -imtizaç ve -ittifaktır. Bu tür bir uyum, kanunların uygulanması ve devlet gücü ile gerçekteştirilemez. Yüksek insan ahlakının temel ögesi tredir. Tre aynı zamanda ahlakın ve kanunların da kaynağıdır.⁸⁹ kişiliğimizi sağlamlaştıran ve bizi sapıklık ve taşkınlıktan koruyan bir set gibidir. Bu setin gereksiz olduğunu sanıp da onu yıkanlar gün gelir taşkınlıkların ve azgınlıkların dalgaları içinde boğulup giderler.⁹⁰

3.3.4. Hikmet:

Konfcys'a göre toplumun güçlendirilmesi ve korunması için en önemli etken ve en doğru olan şey, bir şeyler öğrenmektir.⁹¹ Bilgi desteğinden yoksun bir fikir tehlikelidir. Halkı, mutlu olabilmeleri için eğitime tabi tutmak gerekir. Gerçek bilgi, insanın bildiği şeyi bildiğini bilmesi; bilmediği şeyi bilmediğini de bilmesidir. Gerçek Bilge, "köklü insanlık değerlerine bağlı ..."⁹² kişidir.

Konfcys'a göre öğrenme tutkusu olamadan nezakete düşkün olmak, kişiyi gülünç duruma düşürür; öğrenme tutkusu olmadan bilgiye düşkün olmak kişiyi karmaşaya sürükler; öğrenme tutkusu olmadan dürüst davranmaya çalışmak davranış bozukluğuna neden olur; öğrenme tutkusu olmadan açık sözlü olmak yanlış kararlar alınmasına sebep olur; öğrenme tutkusu olmadan cesareti sevmek kişiyi itaatsizliğe sürükler; öğrenme tutkusu olmadan karakter sağlamlığını istemek, kişiyi söz dinlemez hale getirir.⁹³ Düşünmeden öğrenmek ise boşuna zaman harcamaktır.

Hikmet, aleminden kaçmak ve münzevi bir hayata atılmak değil, hakiki ve doğru prensipleri umumi hayata uygulamaya çalışmaktır.

3.3.5. Adalet:

Konfcys'e göre hayırseverlik ve adalet, ahlaki olgunluğu tamamlayan iki önemli meziyettir. Toplumda bazı görevler sadece ahlaki oldukları için yapılmak zorundadır. Menfaatler adaletin gerçekteşmesini önleyen en büyük faktörlerdir. Onun için insanları bu duygudan uzaklaştırmak gerekir.

Adaletin gayesi, her insana yerini vermektir. İnsan, babadır, oğuldur, büyük kardeştir, arkadaştır ya da yurttaştır. Her bir durum, bazı imtiyazlar ve

⁸⁸ Bkz. Tümer-Küçük, 54

⁸⁹ Gu, Xuewu; Konfuzius zur einfhrung; s. 85-86.

⁹⁰ Störing, H. J.; İlkçağ Felsefesi, Hind, Çin, Yunan. S. 140.

⁹¹ Lun Yu; XV-30.

⁹² Lun Yu; I-2.

⁹³ Lun Yu; XVII-8.

bazı sorumluluklar gerektirir. Bu her ferdin başkasına karşı borçlu bulunduğu ve başkalarının da ona karşı borçlu olduğu bir bağılıklar sistemi içinde yaşamasını ifade eder.⁹⁴

Konfüçyüs'a göre "asıl önemli olan şey, sorunun çözümünü mahkemelere bırakmamaktır."⁹⁵ Bu hususla ilgili görüşlerini şu sözleri ile ortaya koymaktadır. "Hapishanelerinizde uzun incelemeler yaptım ve gördüm ki bütün mahkumlar ya fakir insanlardır ya da onların çocukları. Yine gördüm ki hemen hemen tüm hükümdarlar ya cahildir ya da cahillerin çocukları. Bundan anladım ki insanları suç işlemeye ve yasaları çiğnemeye iten şey, fakirlik ve cehalettir. Fakirlik ve cehaleti ortadan kaldırırsak ülkemizde kimse suç işlemeyecektir." Fakirlik ve cahilliği ortadan kaldırmak için de iyi yöneticilere ihtiyaç vardır.

Halkı iyi bir şekilde yöneten kimse kutup yıldızına benzer. Memleketi yönetmek halkı doğru yola götürmek demektir. Bunun için de aşırı derecede harcama yapmadan faydalı olmak, halkına pişmanlık getirmeyecek görevler vermek, aç gözlülük etmeden istediği şeyi almak, gururlu olmadan itibar kazanmak, korkunç olmadan yüce olmak gerekir. Ayrıca zulüm, baskı, gaddarlık ve yersiz davranışlardan kaçınmak gerekir.

3.3.6. **Güven:**

Konfüçyüs'un üzerinde durduğu hususlardan biri de emniyet ve güven-dir. Güven bir araçla güç kaynağı arasındaki ilişkiye benzer. Bir milletin hayatının temeli güven-dir. O'nun Güvenle ilgili düşüncesi, arkadaşlığın temeli olan güven, idarenin kaynağı olan güven ve halkın güveninin sağlanması noktasında yoğunlaşır.

Arkadaşlar arasında en önemli prensip, söz verdiği zaman sözünü tutmak ve sorumluluğunu üzerine aldığı işi sonuna kadar götürmektir.⁹⁶ Devlet yönetimin temel ilkeleri, yeterli yiyecek, yeterli askeri güç ve halkın yönetime güvenidir.⁹⁷ Amirler halkın geçimine özen göstermeye, orta direği iyi bir halde tutmaya, onlara güven ve emniyet aşılama mecburdur. İnsanların güveni kazanıldıktan sonra onlarla çalışılabilir. İnsanlar güven duymadıkları takdirde kendilerini baskı altında hissederler.⁹⁸

⁹⁴ Hodous, Lewis; Konfüçyüs Dini; (Çv. Günay Tümer) AÜİF Dergisi, c.21, Yıl 1965.

⁹⁵ Lun Yu; -13.

⁹⁶ Lun Yu; XIII-20.

⁹⁷ Lun Yu; XII-70.

⁹⁸ Lun Yu; XIX-

3.3.7. Sadakat:

Konfüçyüs'a göre iyi bir iş ahlakı sadakate bağlıdır. Çalışanlar üzerlerine aldıkları görevlere azami dikkat göstermeli,⁹⁹ hükümdar bakanlara karşı kibar ve lütufkar, bakanlar da hükümdarına bağlı ve sorumlu olmalıdır.¹⁰⁰ Samimi isen halk sana güvenir. Sadakat ve samimiyeti birinci planda tutmuştur. O'na göre hakkaniyet, dürüstlük ve samimiyet en köklü ve en değerli ilkeler sayılmıştır.¹⁰¹ Bir insan amirlerini hiçbir zaman aldatmamalı¹⁰²

3.3.8. Toplum Düzeni:

Toplum düzeni Göğün insan ilişkileri ile ilgili bir yasaıdır ve birbiri ile ilişkili beş dereceden doğar. Sosyal hayatın bütün yönlerini içine alan bu beş esas, bütün diğer ahlâkî sistemlerin de vazgeçemeyeceği prensiplerin başında gelmektedir. Bunlar, Ana-Baba ve çocuklar arasındaki ilişki, amir-memur ilişkileri, karı-koca ilişkileri, kardeşler arasındaki ilişki, arkadaş ve dostlar arasındaki ilişkilerdir.

3.3.8.1. Ana-Baba ve Çocuklar Arasındaki İlişki:

Aile yapısı, Çin ahlakına hakim olan temel fikirdir. Bir ailede küçükler ve büyükler arasındaki davranış kuralları görmemezlikten gelinemez. Baba nazik, evlat babaya layık olmalıdır. Çocuğa şefkat göstermek ilişkinin en yüksek derecesidir. Çocuklar hayatlarında ana-babalarına hürmet ve itaat etmeye, vefatlarında ise onlar için kurban kesmeye mecburdur.¹⁰³ Kendisinin ve eşinin hareket tarzını, ana-babasının rızasına göre düzenler. Ana-babanın borçlarından sorumlu olan çocuklardır. Hükümdar milletin babasıdır, bundan dolayı hürmet ve saygıya hak kazanmıştır. Gök'ün oğludur, bu sebeple babasının rızasına uygun hareket etmek zorundadır.¹⁰⁴

Çin toplumunda aile temel birimdir. Konfüçyanizm'de insanın evlenmeden veya bir erkek evlât bırakmadan ölmesi büyük günah sayılır. Çünkü erkek evlâdın, ata ruhlarına ibadeti devam ettireceğine inanılır.¹⁰⁵ Aile modeli, baba nesebi ve baba mirası silsilesine dayanan ilk devirlerin pederşahi nizamı idi. Ahlak düzeninin temeli olan evlada yaraşır ana baba saygısı, insan tabiatının bütün faziletlerini içine alır. Evlada yaraşır ana baba saygısı,

⁹⁹ LunYU; XV-37.

¹⁰⁰ Lun Yu; III-19.

¹⁰¹ Lun Yu; I-8.; XII-10.

¹⁰² Lun Yu; XIV-23.

¹⁰³ Lun Yu; I-6.; II-5.

¹⁰⁴ El-Hini, Muhammed Cabir Abdu'l-Al; Fi'l-Akaidi ve'l-Edyan Ed-diyantu'l-Kubra'l-asriyye; s.185.

¹⁰⁵ H.Gazi Yurdaydn. M.Dağ, a.g.e., S.152.

sadece ölümlere tören ve yaşayanlara itaat değil, ana babanın şerefine leke getiren her hangi bir davranışın evlada yakışmadığını da içine alır.¹⁰⁶

3.3.8.2. Amir-Memur İlişkileri:

Amirin riayet etmesi gereken ilk esas emrinde çalışanların güvenini ve sevgisini kazanmaktır. Hükümdar, mukaddes bir adam, hata işlemez bir ana ve baba olarak kabul edilir. Hükümdar iyilik sever, halk ve memurlar sadık olmalıdır. İdarede korku ve dehşet, yöneticiler ile maiyetindekiler arasındaki bağı koparır, işler zorlaşır, ahlak sarsılır ve nefislere fesat gelir.¹⁰⁷ Sizden üst durumda olan birinin beğenmediğiniz halleriyle sizden alt durumda olan birine davranmayın.

3.3.8.3. Kardeşler Arasındaki İlişki:

Büyük kardeş düşünceli, küçük kardeş itaatli olmalıdır. Bütün insanlar eşit ve kardeştir. Küçük kardeşin görevi, büyük kardeşe itaat etmektir. Kadın da aynı şekilde kocasına mutlak itaatle yükümlüdür.

3.3.8.4. Karı-Koca İlişkileri:

Koca adil, kadın itaatli olmalıdır. Kadın anne olmadıkça muhterem sayılmaz. Ancak o zaman çocuğa şefkat gösterme hukukuna erişir. Boşama kolaydır. Çok sayıda evliliğe -özellikle erkek neslin devamı için- izin vardır. Kadın kocasına ancak dostça uyarıda bulunur. Çünkü alt derecedekinin üst derecedekine saygı göstermesi gerekir.

3.3.8.5. Arkadaş ve Dostlar Arasındaki İlişkiler:

Bu ilişki birbirine minnettar olan aynı derecedeki insanlar için geçerlidir. Kendine uygun olmayan kimselerle arkadaşlık etmemeyi tavsiye eder. Dostlar arasındaki ilişkinin eşitlik ve karşılıklı saygı içinde yürütülmesi gerekir. Bunlar arasında asıl ilişki doğruluktur. Dürüst, samimi ve bilgili insanlarla arkadaşlık yapmak yararlıdır.¹⁰⁸

4. İdeal İnsan:

İdeal insan kendini ilme vakfeden bir bilgedir. O, saygılı, hür, alçak gönüllü, lütufkar, adaletli, kısaca bütün faziletlerin bir modelidir. İdeal insan aynı zamanda faziletin de aşığıdır. Hem kendi disiplinini elden bırakmaz, hem de kendi kendini denetim altında tutar. Daima karşılıklı muamele kuralına uyar. Kendine yapılmasını istemediği şeyi, kendisi de başkalarına yapmaz. Tedbirli davranır. O'na göre temkinli olanlar pot kırmaz.

¹⁰⁶ Hodous, Lewis; Konfüçyüs Dini; (Çv. Günay Tümer) AÜİF Dergisi, c.21, Yıl 1965.

¹⁰⁷ Tümer, Günay – Küçük, Abdurrahman; Dinler Tarihi; s.65.

¹⁰⁸ Lun Yu; XVI-4.

Daha çok akla hitap metodunu kullanan, mistik bir tavır takınarak metafiziğin her türlüünü reddeden Konfüçyüs, hislere de yer vermiştir. “Aşırılığa varmayan zevk” ile “kişiyeye zarar vermeyecek üzüntü”den söz eder. Dış şartlar ne olursa olsun kişi, neşesini kaybetmemelidir. “Yemek için yalnızca bir avuç pirinç, içmek için bir yudum su, yatacak yer için yalnızca kaldırım taşları.”

Müziği anlayan ve ondan zevk alan Konfüçyüs’e göre müzik, bir eğitim aracı ve neşenin ifadesidir.¹⁰⁹

¹⁰⁹ Müzik Kitabı

KAYNAKÇA

- Aydın, Prof. Dr. Mehmet; Dinler Tarihine Giriş; Konya, 2002.
- Campbell, Joseph; Doğu Mitolojisi Tanrının Maskeleri; trc. Kudret Emiriplu; Ankara, 1993.
- Cleary, Thomas; Konfüçyüs Düşüncesinin Temelleri; trc. Sibel Özbudun; İstanbul, 2000.
- Doğrul, Ömer Rıza; Yeryüzündeki Dinler Tarihi; İstanbul, 1947.
- Ebu Zehra, Muhammed ; Mukarenet'el-Edyan,; Kahire, Tarihsiz.
- El-Hini, Muhammed Cabir Abdu'l-Al; Dirasatu'l Islamiyye Fi'l-Akaidi ve'l-Edyan Ed-Diyanatu'l-Kubra'l-Asriyye; Mısır, 1971.
- Eliade, Mircae; Culianu, Ioan P.; Handbuch der Religionen; München 1995.
- Gu Xuewu , Konfuzius, Zur Einführung; Hamburg, 1999.
- Hançerlioğlu, Orhan; Dünya İnançlar Sözlüğü Dinler-Mezhepler-Tarikatlar-Efsaneler; İstanbul, 1993.
- Hodous, Lewis; Konfüçyüs Dini; (Çv. Günay Tümer) AÜİF Dergisi, c.21, Yıl 1965.Dergisi, c.21, Yıl 1965.
- Lanczkowski, Günter; Heilige Schriften, Inhalt, Textgestalt und Überlieferung; 1956.
- Lun Yu
- Sarıçioğlu, Prof. Dr. Ekrem; Başlangıcından Günümüze Dinler Tarihi; Isparta, 2002.
- Schimmel, Prof. Dr. Annemarie; Dinler Tarihine Giriş; Ankara, 1955.
- Smith, Huston; The Religions of Man; New Yorg, 1964.
- Störing, H. J.; İlkçağ Felsefesi Hind Çin Yunan; trc. Ömer Cemal Güngören; 2. Baskı; İstanbul, 2000.
- Tümer, Günay – Küçük, Abdurrahman; Dinler Tarihi; Ankara, 1993.
- Tworuschka, Monika - Udo; Religionen der Welt; München, 1996.
- Yutang, Lin; The Wisdom of Confucius; New Yorg, Tarihsiz.

Confucius and his Teaching

ABSTRACT

Confucius was a thinker who gathered together the traditions of Chinese and conveyed them to the future generations. His purpose was to establish a Chinese civilization based on the culture of ancestors thorough continuing the moral and customs lived in the Chinese culture. His aim was to convey the practical morality based on religion and conservatism to human beings.